

נוהגנה עצמית להגנה

1917. לאחר מהפכת קרנסקי, בערקם מן החזית, שפכו בני אוקראינה מרירותם על היהודים. דם יהודים זרם בשבילי אוקראינה. גזל ושוד עברו בה. ואו התעורר הנוער היהודי להתגונן מפני הפורעים והפורענות.

בלבדין העיירה, חיינו כ־100 משפחות יהודים, בין 5000 משפחות אוקראינים בקרוב. כאלה כן אלה מצאו לחמם בביח"ר לסוכר של ברודסקי היהודי. בימים כתיקנם שררו יחסי־אנוש ושכנות טובה בין היהודים והגויים. אולם משנפרעו הסדרים נשתלהבו היצרים, ובמעשי השוד לא הבחינו עוד בין אח ובין ידידים, כביכול. הפורעים הופיעו רעולי פנים, ובאיימם, עם נשק ביד, בזוג הציתו ואף רצחו. ביתנו היה מן האחרונים לפגיעה. מכובד היה בית אבינו על כל תושבי לבדין ולא העיזו לפגוע בו. אולם אנו — 3 אחים היינו או בבית — החלטנו לארגן הגנה עצמית.

תחילתנו בצנע. עם מקלות ביד יצאנו לשמירה ברחוב היהודי ואכן זה השפיע לזמן מה. משהורגלו הכנופיות למצב וההתפרעות בסביבה הוחמרה, קבלנו נשק לשמירה מועד בית־החרושת. חוץ מרובים אלה רכשנו גם נשק נוסף והפכנו לכוח מרתיע בלבדין. אך הכנופיות לא השלימו עם קיומנו והחליטו לחסל אותנו. ערב אחד, משיצאנו לשמירה, הופתענו ע"י כנופיה גדולה, מזוינת ברובים מכודנים, כשבראשה נדחקים שנים מחברינו שתפסו אותם במפתיע. אנשי הכנופיה דרשו מאתנו למסור להם את הרובים, בהסבירם לנו שכל נסיון להתנגדות יחוסל בכל ההחלטיות. מסרנו את הנשק והובלנו אותם מבית לבית, אחרי שהבטיחו לנו שישלחו ידם ברכוש ואילו בנפש לא יגעו. ואכן הפעם עבר השוד ללא רצח. לאחר ליל אימים זה החלו היהודים לעזוב את לבדין ועברו אל הערים הקרובות. משנתקבלה הידיעה שכוחות סדירים של פטליוורה מתקרבים לסביבה — עברה גם משפחתנו לשפולי העיר. לימים עוד חזרנו ללבדין, להביא לקבר ישראל את מעוני הפוגרום, אשר ערכו קלגסי פטליוורה בהכנסם ללבדין.

בשפולה העיר נתקבצו פליטי החרב מהסביבה. אלה לא הביאו אתם את השלוח. ספורי האימים שלהם חשפו את זוועות הפוגרומים, והארגונים הציונים בעיר, ובמיוחד מפלגת צעירי־ציון, נחלצו לארגון ההגנה העצמית. נקבעה המסגרת הארגונית. נשק שהיה בידי יחידים רוכז בידי מטה המגינים והיה לנכס הכלל. אנו, פליטי לבדין, השתתפנו בהדיפת התנפלויות הכנופיות. פעמיים עמדנו בקרב־אש קשה אל מול כנופיות חזקות שהצליחו להתקרב אל העיר באיימם לכבשה, אך הדפנום בהחלטיות. עמדנו יפה נגד הכנופיות, אך לא יכולנו למחנות פטליוורה ודניקין, אשר בנסיגתם מפני הבולשביקים כילו זעמם ביהודים.

היו אלה ימים של אימה ורצח, שוד ואונס, אשר רק הופעת הצבא האדום הפסיקה אותם. בדרכנו ארצה התעכבנו בזלטופול, עיר שיושביה יהודים, גם היא במרחב האוקראיני. שמע הפרעות הגיע גם לכאן, אך להתגוננות אין זכר. נפגשנו עם ועד צעירי־ציון והוחלט לארגן את ההגנה במקום.

התחלנו באימון בנשק ובשמירת לילה. עד מהרה הסתופפו סביבנו רבים מבחורי העיר והיינו לארגון גדול, שהקיף כ־350 לוחמים. יחס אוהד של האוכלוסיה היהודית פתח לפנינו מקורות כספיים לרכישת נשק ולצרכי אימונים. השגנו נשק גם בדרך של מלקוח ושלל ולפעמים גם נעזרנו ע"י מפקדים מהצבא האדום.

בית הרבי, בית גדול וחצר רחבה מסביבו, נמסר לרשותנו ושימש לנו כמשרד למטה ההגנה, והחצר — מגרש אימונים. לפעמים השתמשנו בחדרי הבית לכלוא בהם את הציקנים אשר ברוב קמצנותם קפצו ידיהם מתרומה לרכישת נשק.

שורותינו התרחבו. היה לנו נשק למכביר, היתה לנו גם מכונת יריה אחת. האימונים היו אינטנסיביים ועסקנו גם באימוני שדה. לפעמים היינו מופיעים במצעד ברחובות העיר, דבר אשר עודד את התושבים והרתיע את הכנופיות, אשר עברו לשיטות של פגע וברח. הם היו מסתננים במתימעת לאחד הבתים הקיצוניים בעיר ובוזזים אותו טרם הספקנו להגיע לעזרה. המארבים שהצבנו בנקודות התורפה הפתיעו אותם, גרמו להם אבידות והם חדלו מכך.

נחשבנו בעיר ככוח חצי־רשמי. מפקד העיר — בולשביק רוסי — מסר לנו את כל האחריות לשמירת הסדר בעיר ובסביבה. הכוח המשטרתי — 12 שוטרים מבני המקום — מפקפקים בנאמנותם למשטר — נמסרו גם הם לפקוחנו. לא נעם להם, לאוקראינים, להיות נתונים לפקוח יהודי, אך זה לא עזר להם. הבטחון היה מעורער ואנו היינו הכוח הרציני בסביבה, אשר יכול לשמור על הבטחון בדרכים. במשא־ומתן עם השלטונות המרכזיים הוצע לנו להצטרף לצבא האדום כשוי זכויות וחובות. אנו לא הסכמנו לזאת, כי רצינו להיות צמודים לסביבה שלנו. הסברנו עמדתנו זו והיא נתקבלה. במהרה ניתנה הוראה ממשרד המלחמה, אשר כללה 3 סעיפים עיקריים:

(1) לצייד כל יישוב יהודי בנשק.

(2) שטח פעולה חופשי לתנועה ברדיוס של 15 ק"מ.

(3) חיילי ההגנה לא יקבלו משכורת ובגדים.

עם הוראה זו נסענו, משלחת של 4 אנשים: 2 מועד הקהילה ו־2 ממטה ההגנה, לקרמנצ'וג, שם קיבלנו 50 רובים ומכונת יריה אחת, תחמושת ורימונים.

משהדפנו כל נסיונות הפורעים לחדור העירה, פנו להתנפלויות בדרכים. הם היו מתרכזים באחד הכפרים, אשר על אחת הדרכים הראשיות ומשם פושטים על שיירת עגלות העושה דרכה בין מקום למקום. הרכוש נשדד והיהודים נרצחו באכזריות. תגובת ההגנה היתה מיידית. באחד המקרים האלה, משאיתרנו מקום ריכוז הפורעים, יצאנו, כוח לוחם, הקפנו את כל הכפר ועם לילה פרצנו לתוכו וחסלנו את הכנופיה שבתוכו. העירה חזרנו עם שלל נשק והחזרנו את הגזילה.

באחד הימים נרצח בדרך עגלון ע"י אחד ממפקדי הכנופיות. היה זה פורע ידוע לשמצה, שהתפאר ברצח 13 יהודים במו ידיו. התחקינו על עקבותיו, עד שאיתרנו מקום מחבוא בבית אחת מידידותיו. אותו לילה היקפנו — 10 בחורים מזוינים — את הבית ודרשנו ממנו לצאת החוצה. בתחילה סירב, אך משנוכח שהוא אבוד, יצא החוצה וניסה לפרוץ את השרשרת. בנסיון זה נורה ונהרג במקום.

פעולות אלו וכן רבות אחרות השאירו רישומן לא רק על הכנופיות אלא גם על השלטונות, אשר החליטו, כנראה, לפרוק נשקנו מאתנו.

באחד הימים הופיעה מחלקת חיילים של הצבא האדום ובראשם קצין, אשר תבע מאתנו למסור לו את מכונת היריה שלנו. הגדוד אליו השתייכה המחלקה — גדוד מתנדבים מקומיים — עומד לפני פעולה ואילו לרשותו רק 9 מכונות יריה במקום ה־10 שבתקן ולכן אנו חייבים למסור לו את המכונה שברשותנו. ענינו לו שאת הנשק קבלנו מהשלטון המרכזי ולנו חסרות להשלמת התקן עוד 9 מכונות־יריה ולכן הוא לא יקבל את המכונה היחידה

שיש לנו. משהתעקש ולא עזב אותנו פנינו לחרקוב ומשם נתקבל אישור להתנהגותנו. רק אז חזר לגדודו.

בהיותנו כבר בארץ נודע לנו, כי ב־1 במאי 1922 פורקה ההגנה בצורה מדהימה: הודיעו לקבוצת ההגנה העצמית שתשתתף במצעד חמוש של הצבא האדום באחד במאי בעיר. בבוקר החג, כאשר עסקה בתרגול משותף לקראת המצעד ובצעה תרגיל "לאחור פנה", מצאה עצמה אל מול רוביה המכודנים של פלוגת חיילים סינים, אשר צייתה למסור את הנשק. ביום־כפור 1921 עזבנו — 3 אחים ואחות אחת — את גבולות רוסיה בדרכנו לארץ. במשך השנים — עד קום מדינת־ישראל — היינו פעילים בשורות ההגנה. אכן, היה קשר אמיץ בין ההגנה העצמית לבין ההגנה, אשר למדה לא מעט מנסיון הארגון בגולה, הגם שההבדל בין שני אלה היה גדול וגורלי כהבדל בין גולה ומולדת.

דוד בנארי
(מתוך ספר יגור)

